

Het water begint te koken. Ik geloof dat een grote vis naar boven komt.

Ik ben geboren op Kayu Pulau, een eilandje in de Baai van Hollandia, en kom uit een familie van stamhoofden. Jouwe is een fonetische vertaling van mijn ongeschreven familienaam Jawe, wat in onze taal 'de oudste' betekent. De zendelingen veranderden die naam in Jouwe omdat Jawe de naam is voor de god van de joden. Als zoon van een stamhoofd zou ik naar de OSVIA gaan, de Opleidingsschool Voor Inlandse Ambtenaren in Makassar, maar de oorlog verhinderde dat. In april 1942 kwamen de Japanners in Manokwari. Ze ronselden Papoea's om op Japanse vissersschepen naar tonijn te vissen. De vissers kwamen uit Okinawa en werden door de andere Japanners met de nek aangekeken. Aan boord tolkte ik voor mijn landgenoten en ik heb daarvoor Japans visserslatijn moeten leren. De tonijn werd in Manokwari aan land gebracht. De Japanners hadden er een groot garnizoen gelegerd, eenheden van het Japanse 18de leger, en er was een vliegveld. In september 1943 werd ik samen met Wijnand Haayen Demjanoes Tukajo naar Hollandia ontboden. Ook daar zouden we in de visserij gaan werken. Toen we op een Japans schip de Baai van Hollandia binnenvoeren, heb ik de lokale vissers toegeroepen: 'Laat mijn vaderen moeder weten dat ik er ben!' De meeste inwoners waren de stad al ontvlucht en woonden in de bergen.

Met mijn neef Simon ging ik op een nacht vissen in de buitenbaai. Het was 20 november 1943, vier dagen voor mijn twintigste verjaardag. We hadden net twee grote tengiri, koningsmakrelen, gevangen toen Simon zei: 'Het water begint te koken. Ik geloof dat een grote vis naar boven komt.' Vanuit de duisternis kwam een onderzeeboot aan de oppervlakte. Ik

was vreselijk bang. De boot voer langzaam naar ons toe en we hoorden iemand roepen: 'Djangan takoet!, djangan takoet!' (Je hoeft niet bang te zijn!). De boot kwam langsij en we gingen aan boord. Een blanke officier, die zich voorstelde als luitenant Rapmund, vertelde dat ze van de inlichtingendienst waren. De onderzeeboot bracht ons naar Finschhafen in Australisch Nieuw-Guinea.

Onze plotselinge verdwijning was voor mijn familie een raadsel. Bij het aanbreken van de dag werd onze prauw gevonden, compleet met lijnen, petroleumlamp en makrelen maar geen spoor van ons. De dorpelingen waren ervan overtuigd dat we dood waren, misschien meegenomen door de watergeesten. De ouderlingen hielden een gebedsdienst voor onze zielenrust. Alleen mijn vader, Pieter Jouwe, was ervan overtuigd dat we leefden.

In Finschhafen nam ik dienst bij de NICA, de Netherlands Indies Civil Administration, en op 22 april 1944 kwam ik als militair terug in Hollandia - in vol ornaat en met mijn munitietassen gevuld met chocolade voor mijn zussen. Mijn moeder was er helemaal ondersteboven van, ze bleef maar heen en weer rennen. Maar mijn vader zat rustig zijn pinang te kauwen: 'Ik heb toch gezegd, hij leeft nog.' Wel is hij nog verhaal gaan halen bij de ouderlingen.

Daarna heb ik meegedaan aan de campagnes tegen Morotai en Balikpapan. In november 1945 kwam ik definitief terug in Hollandia waar ik de bestuursschool voor Papoea's volgde. Op de Ronde Tafel Conferentie in Den Haag in 1949 was ik aanwezig met een delegatie als adviseur voor Papoea-aangelegenheden. Ik heb onze zaak bepleit bij de Verenigde Naties in New York maar de beloofde zelfstandigheid hebben we nooit gekregen. In 1962 ben ik gevlucht uit Hollandia. We hebben alles moeten achterlaten. Ik blijf me inzetten voor mijn land en volk en het voor het behoud van onze cultuur. IMLo) ■